

‘कोभिड-१९’ र ‘एस्ट्राजेनिका’ [ChAdOx1-S nCoV-19 (Recombinant)]

खोप प्रयोग तथा संचालन सम्बन्धि अन्तरिम मार्गदर्शन - २०७८ श्रावण २४ गते

परिचय

कोभिड-१९ विरुद्धको ChAdOx1 nCoV-19 Corona Virus Vaccine (Recombinant) खोप वेलायतको अक्सफोर्ड युनिभर्सिटी र एस्ट्राजेनिका (AstraZeneca) ले विकास गरेको हो । यो खोप सुइडेन, जापान, बेल्जिएम, भारत, कोरिया, लगाएतका उत्पादक देशको नियामक निकाय र विश्व स्वास्थ्य संगठनलबाट आकस्मिक प्रयोगको लागि सुचिकृत गरेको छ । हालसम्म यी खोपहरु संसारका १८१ भन्दा बढि देशहरूमा प्रयोग भईरहेको छ ।

यो चिम्पान्जि एडिनोभाइरस र कोभिड-१९ भाइरसको Spike Protein gene को अंशलाई Recombinant (पुनः संयोजन) गरेर बनाइएको खोप हो । यो खोपले खोप लगाएको व्यक्तिको शरीरमा कोभिड-१९ विरुद्ध लड्ने प्रतिरक्षा प्रणालीको विकास गर्दछ । यो खोप ८ देखि १२ हप्ताको फरकमा २ मात्रा लगाउनुपर्छ ।

खोप अभावको स्थितिमा, दाश्रो मात्रा लगाउँदा १२ हप्ता भन्दा बढी समय बितिसकेको छ भने पनि यो खोपको दोश्रो मात्रा लगाउन मिल्छ ।

नोट : भारतको Serum Institute बाट उत्पादित [COVISHIELD™, ChAdOx1 nCoV-19 Corona Vaccine (recombinant)] खोप पहिलो मात्रा लिएका व्यक्तिहरूले AstraZeneca, Vaxzevria, तथा SK Bioscience Co. Ltd लगायत विभिन्न देशबाट उत्पादन भएको एकै प्रकृतिको यो AstraZeneca/Oxford University ले बनाएको खोप दोश्रो मात्राको रूपमा लगाउन सकिन्छ ।

भण्डारण, ढुवानी गर्दा कायम गर्नुपर्ने तापक्रम र म्याद गुञ्जिने अवधी

- यो खोप तरल (Solution) अवस्थामा भायलमा उपलब्ध हुन्छ । यो रङ्गबिहिन वा हल्का खैरो, कण रहित र हल्का अपारदर्शी तयारी भोलको रूपमा उपलब्ध हुन्छ र घोल्नु पर्दैन । भाएलमा रङ्ग परिवर्तन भएमा वा कणहरु देखिएमा, यो खोप प्रयोग गर्नु हुँदैन ।
- यो खोप फ्रिज संवेदनशील खोप हो र कदापी जम्न दिनु हुँदैन । जमेको शंका लागेमा प्रयोग गर्नु हुँदैन साथै Shake test गरेर पनि यो खोप जमेको छ कि छैन भनेर एकिन हुन सक्दैन । यो खोप भण्डारण एवम ढुवानी गर्दा +२° देखि +८° सेल्सियस तापक्रम कायम गर्नुपर्छ ।
- यो खोप तातोबाट पनि बिग्रिन सक्छ । यो खोपको भायलमा भ्याक्सिन भायल मनिटर (भि.भि.एम.) राखिएको छैन ।
- यो खोप संघीय र प्रदेश तहमा वाक-इन-कुलर (walk-in-cooler) मा भण्डारण गर्नुपर्छ । जिल्ला तह र वितरण केन्द्रमा रेफ्रिजेरेटर (ILR) मा भण्डार गर्नुपर्छ । स्वास्थ्य सस्थामा रेफ्रिजेरेटर वा कण्डिसनिङ्ग

(Signature)

गरेको आइस प्याक राखेर कोल्ड बक्समा भण्डारण गर्नुपर्छ। खोप केन्द्र वा खोप सेसनको लागि यो खोप लैजादा कण्डिसनिङ्ग गरेको आइस प्याक राखेको कोल्ड बक्स वा भ्याक्सिन क्यारियरमा राख्नुपर्छ।

- यो खोपको भाएललाई सूर्यको प्रकाशसंग सिधा पर्ने गरि राख्नुहुँदैन।

म्याद गुञ्जिने मिति र प्रयोग अवधि

- नेपालमा हाल इटालीमा बनेको खोप भुटानबाट र जापानमा बनेको खोप जापान सरकारबाट कोभ्याक्स सुविधामार्फत प्राप्त भएको छ।
- इटालीमा बनेको खोपको म्याद गुञ्जिने मिति २०७८ भाद्र १५ (31 August 2021) हो र यसपछि प्रयोग गर्न मिल्दैन। त्यसैले खोप वितरण र प्रयोग गर्दा पहिले म्याद गुञ्जिने खोपलाई पहिले चलाउनुपर्छ।
- जापानमा बनेको खोपको म्याद २०७८ असोज ३१ (17 October 2021) सम्म रहेको छ।

जापानमा बनेको इटालीमा बनेको

खोपको प्रयोग, अभिलेख तथा प्रतिवेदन

- यो खोप १० मात्रा (५ मि.लि.) को भायलमा उपलब्ध हुन्छ जुन ०.५ मि.लि. प्रति मात्रा दिइन्छ।
- यो खोप सूईको माध्यमबाट बायाँ पाखुराको माथिल्लो भागको मासुमा (Intramuscular) दिनुपर्छ।
- भायलमा उपलब्ध भएको खोप लगाउन खोपसँगै उपलब्ध गराइएको ०.५ मि.लि.को ए.डी सिरिञ्ज प्रयोग गर्नुपर्छ।
- यो खोप ८ देखि १२ हप्ताको फरकमा २ मात्रा लगाउनु पर्छ। तर खोपको उपलब्धताको आधारमा यसलाई १२ हप्ता पछि पनि लगाउन सकिनेछ र १२ हप्तापछि लगाउँदा पहिलो मात्रा दोहोर्‍याउनु पर्दैन।
- यो खोप हल्लाउनु हुँदैन। यो खोप प्रयोग गर्नु अघि खोलेको मिति र समय भाएलमा लेख्नु पर्दछ।
- खोप सेसनको अन्त्य वा भाएल खोलेको ६ घण्टापछि (जुन अवस्था पहिले आउँछ), यो खोप कदापी प्रयोग गर्नु हुँदैन।
- दोस्रो मात्रा खोपको लागि यो खोप कोभिशील्ड खोपको पहिलो मात्रा लिएको कार्डको आधारमा उपलब्ध गराई सोहि कार्डमा दोस्रो मात्रा AstraZeneca उल्लेख गर्नुपर्छ।
- खोप दिएका ब्यक्तिहरूको अभिलेख हाल प्रयोगमा ल्याइएको (भेरोसेल र जेन्सन खोपको) रजिष्टरमा राख्ने र DHIS 2 मा प्रविष्ट गरि परिवार कल्याण महाशाखाबाट पठाईएको प्रतिवेदन नमुना फारम (भेरोसेल र जेन्सनको लागि) अनुसार प्रतिवेदन गर्नुपर्छ।

खोप लिन हुने अवस्था

- ≥ 18 वर्ष माथिका सबै उमेर समूहका ब्यक्तिहरू
  - यो खोप स्तनपान गराइरहेका महिलाले लगाउन मिल्छ
  - WHO recommends the use of ChAdOx1-S [recombinant] vaccine in pregnant women only if the benefits of vaccination to the pregnant woman outweigh the potential risks (Interim Recommendation, 30 July 2021)
- राष्ट्रिय खोप सल्लाहाकार समितिको २०७८ जेठ १२ गतेको सिफारिस अनुसार-

निम्न अवस्थाका गर्भवती महिलाहरु कोभिड-१९ को उच्च जोखिममा पर्ने भएकोले यो खोप दिन सकिने छ ।

- ३५ वर्ष उमेर वा सो भन्दा माथिका गर्भवती महिला,
- अत्याधिक तौल भएको महिला (≥ 30 BMI) गर्भवती भएमा,
- गर्भावस्थाका जटिलताहरु भएका अवस्थामा (जस्तै प्रि-इक्लामसिया, गर्भावस्थामा देखिने मधुमेह)
- मधुमेह, उच्च रक्तचाप जस्ता दिर्घ रोग भएका गर्भवती महिलाहरु
- साथै कोभिड-१९ को संक्रमणको उच्च जोखिममा रहेका गर्भवती महिलाहरु (जस्तै स्वास्थ्यकर्मी, अग्रपक्तिमा खटिने व्यक्तिहरु)

खोप दिन नहुने अवस्था

यो खोप निम्न अवस्थाको व्यक्तीरूलाई दिनु हुँदैन :

- पहिला अन्य कुनै पनि कारणले गम्भिर प्रकारको प्रतिक्रिया (serious allergic reaction) वा एनाफाइलेक्सिस (anaphylaxis) भएका व्यक्ति ।
- यो खोपको कुनै पनि तत्व जस्तै L-histidine, L-histidine hydrochloride monohydrate, magnesium chloride hexahydrate, polysorbate 80, ethanol, sucrose, sodium chloride, disodium edetate dihydrate, etc. बाट गम्भिर प्रकारको प्रतिक्रिया भएको व्यक्ति ।
- १८ वर्ष भन्दा कम उमेरका व्यक्ति
- पहिले भेरोसेल, ज्यानसन वा अन्य कोभिड-१९ विरुद्धको खोप लिएको व्यक्ति ।
- कुनै पनि कारणले हाल गम्भिर विरामी (acute severe illness) भएको वा उच्च ज्वरो आएको व्यक्ति । तर यस प्रकारको अवस्था निको भएपछि यो खोप लगाउन मिल्छ ।
- Passive antibody therapy (जस्तै monoclonal antibodies, convalescent plasma therapy) उपचारमा भएको व्यक्तिलाई यो खोप लगाउनु हुँदैन । तर यस प्रकारको उपचार लिएको ९० दिनपछि मात्र यो खोप लगाउन मिल्छ ।
- हाल कोभिड-१९ संक्रमण भएको व्यक्ति । तर संक्रमणमुक्त भएको ३० दिनपछि भने यो खोप लगाउन मिल्छ ।

विशेष निगरानीमा खोप दिन सकिने अवस्था

- रगत बग्ने समस्या (bleeding disorder) भएका व्यक्ति वा रगत पातलो गराउने औषधी (anti-coagulants) लिई राख्नु भएको व्यक्तिहरुलाई विशेष निगरानी वा परामर्शको जरुरी हुन्छ ।
- रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता कम भएका व्यक्तिहरु (immunocompromised persons) र दिर्घ रोग भएका व्यक्तीहरु (persons with comorbidities) गम्भिर कोभिड-१९ रोगको जोखिममा हुन्छन् । यस्ता व्यक्तिहरुलाई यो खोप दिन सकिन्छ । जटिल अवस्था वा अनियन्त्रित रोगको अवस्था वा दिर्घ/जटिल रोग भएपनि औषधि सेवन नगरेको अवस्थामा भएका व्यक्तिहरुलाई चिकित्सकको परामर्श वा विशेष निगरानीको जरुरी हुन्छ ।

खोप लगाएपछि हुनसक्ने असरहरु

- खोप लगाएको ठाउँमा दुख्ने, हल्का रातो हुने, सुनिने वा चिलाउने
- आलस्यता आउने, थकाइ लाग्ने, तथा कमजोरी भएको महशुस हुने
- जाडो महशुस हुने, ज्वरो आउने, टाउको दुख्ने, जीउ वा जोर्नी दुख्ने
- वाकवाकी लाग्ने, बान्ता हुने, पखला लाग्ने
- फलुको जस्तो लक्षण देख्नु (जस्तै- ज्वरो आउने, घाँटि दुख्ने, खोकि लाग्ने, आदि)

तर यी सामान्य असरहरू १-२ दिनपछि आफै ठीक हुन्छन् ।

यदि लगातार वा असह्य टाउको दुखेमा, कम्पन आएमा, धमिलो देखिएमा, मानसिक स्थितिमा परिवर्तन भएमा, खोप लगाएको ठाँउ भन्दा अन्य ठाँउमा निलो डाम देखिएमा वा सानो थोप्लो जस्तो दागहरु देखिएमा, श्वास फेर्ने गाह्रो भएमा, छाती दुखेमा, लगातार पेट दुखेमा, खुट्टा दुखेमा वा सुन्नीएमा, शरीरको कुनै पनि अंग कमजोर वा लुलो भएको महसुस भएमा **तुरुन्त चिकित्सकको परामर्श लिनुपर्छ ।**

कुनै असामान्य वा लगातार वा गम्भिर असर देखिएमा वा शंका/चिन्ता लागेमा चिकित्सकको परामर्श लिनुपर्छ ।

कुनै पनि खोप लगाउँदा विरलै देखिने तर गम्भिर हुने एनाफाइलेक्सिस को सम्भावना हुनसक्छ । यस प्रकारको असर सामान्यतया खोप लगाएको ५ मिनेट देखि आधा घण्टा भित्र हुनसक्छ । त्यसैले खोप लगाएपछि आधा घण्टासम्म खोप केन्द्रमा स्वास्थ्यकर्मीको निगरानीमा बस्नुपर्छ । एनाफाइलेक्सिस भएमा त्यसको तत्कालै व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । तसर्थ, **प्रत्येक खोप केन्द्र स्तरमा एनाफाइलेक्सिसको व्यवस्थापन गर्न Adrenaline र ०.५ मि.ली सिरिञ्जको अनिवार्य व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।**

नोट: पहिले कुनै पनि कारणले गम्भिर प्रकारको प्रतिक्रिया (severe allergic reaction) वा एनाफाइलेक्सिस भएको व्यक्तिलाई यो खोप दिनु हुदैन । तसर्थ, प्रत्येक व्यक्तिलाई खोप दिँदा पहिले एनाफाइलेक्सिस भएको छ वा छैन यकिन गरेर, छैन भने मात्र खोप दिनु पर्दछ । एनाफाइलेक्सिस भएको व्यक्ति भएमा चिकित्सकको परामर्शको लागी पठाउनुपर्दछ ।

